

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

název předmětu: **METODIKA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE**

číslo předmětu: **SPP/SPR/VPL280, SPP/SPR789, SPR/VPL598, SPSP/SPR/VPL898**

vyučující na oborech SPSP a SPR: **prof. PhDr. Libor Musil, CSc., Mgr. Jiří Vander a vedoucí prací¹** (v rámci analogického předmětu na oboru VPLZ je prof. Musil přednášejícím, **garantem předmětů VPL280, VPL598 a VPL898 je však prof. Sirovátka a učitel² jsou vedoucí prací**, a prof. Musil proto studentům oboru VPLZ neposkytuje zpětné vazby a neuděluje jim zápočty)

vyučující na oboru VPLZ: **vedoucí prací¹**

garant předmětu (řeší sporné otázky): prof. PhDr. Tomáš Sirovátka, CSc.

stupeň studia: **bakalářský, magisterský**

typ studia: **presenční, kombinované**

typ předmětu: **povinný**

výuka: **bloková (7 hodin přednášky), zpětná vazba od učitele předmětu, individuální konzultace s vedoucím práce**

ukončení kursu: **zápočet**

požadavky zápočtu: **nutno splnit tři níže uvedené úkoly**

úkol (upřesnění viz níže)	konzultace	kdo rozhoduje	způsob odevzdání	způsob hodnocení
povinná účast na semináři	učitel	učitel	být pozorný po celou dobu konání semináře	ne/ přítomen dle presenční listiny
zpřesněné téma předběžně, max. 2 řádky	diskuse s vedoucím práce ¹	dohoda studenta s vedoucím práce ¹	vložit do rubriky „zpřesněné téma“ v odevzdávací předmetu v ISu, do konce 5. týdne výuky semestru	ne/ dodáno
reflexe východisek a formulace poznávacího cíle (to je symbolický, aplikační a poznávací cíl), max. 2 strany (velikost písma 11, řádkování 1,5)	→ diskuse s vedoucím práce ¹ → písemný komentář vedoucího práce k jednotlivým verzím cílů → diskuse s vedoucím práce ¹ , mj. nad komentáři	Vedoucí práce	v učitelem ² určených termínech vložit do odevzdávacího v ISu nejvýše 3 pokusy o formulaci cílů práce strukturovanou dle zadání učitele ² (viz příloha 1 „Formulář pro vymezení cílů“)	ne/ přijato
zpřesněné téma, poznávací cíl a jeho zdůvodnění	diskuse s vedoucím práce ¹ nad	dohoda studenta s vedoucím	písemně vedoucímu práce /vedoucí práce uděluje	ne/ dodáno

¹ Pokud je uvedeno „(s) vedoucí(m) práce“, znamená to „(s) vedoucí(m) práce nebo konzultant(em)“.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

formulací problému a aplikačního cíle, max. 1 strana, (velikost písma 11, řádkování 1,5)	přijatou formulací cílů práce	práce ¹	zápočet	
--	-------------------------------------	--------------------	----------------	--

Reflexe východisek a a formulace poznávacího cíle:

Verze 1 – 1. 11. (zpětná vazba 6.11.)

Verze 2 – 29. 11. (zpětná vazba 6.12.)

Verze 3 – 21. 12. (zpětná vazba 8.1.)

V odevzdáárnách jako složky úkoly 2,3,4

Zpřesněné téma, poznávací cíl a jeho zdůvodnění: 22.1.

V odevzdáárně jako složka úkol 5

upřesnění zadání úkolů:

úkol 1, povinná účast na semináři: Účast na semináři je, až na níže uvedené výjimky, bezpodmínečná, protože instrukce, výklad a jeho ilustrace nelze předat jiným způsobem, než osobním výkladem provázeným zodpovídáním dotazů. Nepřítomnost je možná pouze výjimečně, z velmi vážných důvodů, jejichž relevanci případně posoudí učitel a dotyčný vedoucí práce. Podmínkou případného uznání neúčasti je a) doložení důvodů pro omluvu, b) uznání důvodu pro omluvu učitelem, c) evidentní doložení, že student má v plném rozsahu k dispozici informace ze semináře dostupné.

úkol 2, zpřesněné téma předběžně: student vyhledá vedoucího práce¹ a požádá ho o vedení práce; společně stanoví, předběžnou formulaci zpřesněného tématu práce, jejíž znění vloží vedoucí práce do rozpisu témat v ISu a student odevzdá výše uvedeným způsobem a v uvedeném termínu do odevzdávných předmětu ISu,

úkol 3, reflexe východisek a formulace poznávacího cíle: učitel² v rámci úvodní blokované přednášky zadává vypracování symbolického, aplikačního a poznávacího cíle (viz příloha 1 „Formulář pro vymezení cílů práce“); odpovědi na otázky položené ve Formuláři student konzultuje s vedoucím práce¹ a využije při tom zpětnou vazbu, kterou mu během semestru poskytuje **vedoucí práce** prostřednictvím ISu nejvýše ke třem pokusům o formulaci symbolického, aplikačního a poznávacího cíle diplomové práce; v záhlaví dokumentu, ve kterém student odpoví na otázky uvedené ve Formuláři, uvede student své jméno, příjmení, UČO, kód předmětu a zpřesněné téma své diplomové práce; student uvede své odpovědi do Formuláře tak, aby bylo zcela evidentní, kterými větami či odstavci odpovídá na kterou z položených otázek; protože zodpovězení jedné otázky je předpokladem zodpovězení následující otázky, student formuluje symbolický, aplikační a poznávací cíl a odpovídá na jednotlivé otázky v pořadí, které je stanoveno Formulářem; v rámci odpovědi na jednotlivé

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

otázky uvedené ve Formuláři student vždy odpovídá pouze na danou otázku a ne na otázky jiné;

úkol 4, zpřesněné téma, poznávací cíl a jeho zdůvodnění formulací problému a aplikačního cíle: na základě **vedoucím práce** přijaté formulace cílů a po diskusi s vedoucím práce student pomocí své formulace problému a svého vymezení aplikačního cíle zdůvodní poznávací cíl, to je vysvětlí, jak má podle něj odpověď na položenou ZVO vést k řešení problému a k naplnění studentem anticipované představy o žádoucím stavu a o přínosech tohoto žádoucího stavu pro studentem vybraný subjekt nebo subjekty; student písemně vyhotovení zpřesněného tématu, poznávacího cíle a jeho zdůvodnění dodá **vedoucímu práce** nejpozději v jím stanoveném termínu, který obvykle bývá stanoven týden poté, co studenti obdrží komentář **vedoucího práce** ke třetí verzi formulace symbolického, aplikačního a poznávacího cíle,

cíl předmětu: Předmět je zaměřen na dva typy cílů: Za prvé na zlepšení orientace studentů v očekáváních učitelů katedry a oponentů. Za druhé na podporu studentů při formulaci tématu, zpřesněného tématu a cílů bakalářské/diplomové práce.

program předmětu:

- **V rámci zaměření na první výše uvedený typ cílů** (snahu o zlepšení orientace studentů v očekáváních učitelů katedry a oponentů) **budou studenti pomocí blokové přednášky učitele předmětu seznámeni s očekáváními katedry** (viz zejména Příloha 2) **a oponentů vůči závěrečné/diplomové práci ze tří hledisek:**
  - z hlediska **administrativního průběhu** procesu, který začíná oslovením vedoucího práce a končí její obhajobou,
  - z hlediska **metodiky provedení výzkumu**, jehož postup a výsledky budou prezentovány v bakalářské/diplomové práci (volba tématu, formulace cílů, vymezení pojmů a dílčích výzkumných otázek, metodika, šetření, interpretace),
  - z hlediska **konstrukce textu** bakalářské/diplomové práce, jehož prostřednictvím bude k obhajobě předložen postup a výsledky výzkumu studenta.

- **V rámci zaměření na druhý z výše uvedených typů cílů** (podpora studentů při formulaci tématu, zpřesněného tématu a cílů bakalářské/diplomové práce) **studenti:**
  - vyhledají **vedoucího** (resp. konzultanta) práce,
  - dohodnou se s ním na **předběžné formulaci zpřesněného tématu** bakalářské/diplomové práce
  - s podporou učitele předmětu a vedoucího práce (resp. konzultanta) si reflektovaným způsobem ujasní a zformulují **východiska formulace poznávacího cíle** své bakalářské/diplomové práce tak,
  - aby mohli spolu s vedoucím práce (resp. konzultantem) **racionálně stanovit zpřesněné téma a zdůvodnit poznávací cíl** bakalářské/diplomové práce.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Doporučená literatura:

Alston, M., Bowels, W.: Research for social workers: an introduction to methods.

Routledge, 2003 (or other editions).

Babbie, E. R., Babbie, E.: The practice of social research. Wadsworth Publishing, 2009 (or other editions).

Bryman, A.: Social Research Methods. Oxford University Press, 2008 (or other editions).

Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. SLON, 1993.

Patton, M.Q.: Qualitative Reserach and Evaluation Methods. Sage, 2002 (or other editions).

Pokyny k vypracování bakalářských nebo magisterských diplomových prací na www katedry SPSP.

Punch, K. Úspěšný návrh výzkumu. Portál, 2008.

Silverman, D.: Ako robit' kvalitatívny výzkum. Pegas, 2005.

Straits, B.C., Singleton, R., Singleton, R.: Approaches to social research. Oxford University Press, 2009 (or other editions).

Další doporučení: **Výklad a nácvik k obsahu uvedené literatury poskytují předměty SPR/VPL132, SPR/VPL118, SPR/VPL119**, které je povinné zapsat v rámci bakalářského studia SPR nebo VPL, a které je rovněž možné v případě potřeby zapsat v rámci CŽV MU.

Příloha 1: **Formulář pro vymezení cílů práce:**

Jméno, příjmení, UČO, kód předmětu: .....

Zpřesněné téma: .....

otázky k formulaci symbolického cíle:

ot. 1 Na jaký problém chcete volbou a formulací tématu své práce upozornit? Uveďte:

1a) popis toho stavu předmětu Vašeho zájmu, který Vy osobně považujete za nežádoucí:

Za nežádoucí považuji stav toho a toho ....., protože .....

.....

1b) Vaši představu vysvětlení, komu a jak podle Vás Vámi popsany nežádoucí stav škodí:

Uvedený nežádoucí stav podle mně škodí tomu a tomu ....., takovým a takovým způsobem

.....

ot. 2 Koho chcete na daný problém volbou a formulací tématu své práce upozornit?

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Na výše uvedený problém chci především upozornit ten a ten subjekt .....

.....

ot. 3 Jaké postoje, představy, názory, předsudky, preference, zájmy podle Vašeho názoru brání subjektu uvedenému v odpovědi na ot. 2, aby Vámi uvedenému problému věnoval patřičnou pozornost?

Tomu a tomu (výše uvedenému) subjektu brání věnovat problému přiměřenou pozornost

.....

otázky k formulaci aplikačního cíle:

ot. 1 Jaké změny problematického stavu, který jste uvedl/a výše, respektive, jakého žádoucího stavu a přínosu tohoto žádoucího stavu chcete podle Vašich představ pomocí poznatků Vaší práce dosáhnout? Uveďte:

1a) popis stavu, jehož dosažení Vy osobně považujete za žádoucí:

Za žádoucí považuji, aby .....

.....

1b) vysvětlení, komu a jak by podle Vás mělo dosažení výše uvedeného žádoucího stavu prospět:

Popsaný žádoucí stav by měl podle mě prostě tomu a tomu subjektu ..., tak a tak .....

.....

ot. 2 Co vše se (bez ohledu na to, zda to vše lze zjistit jedním výzkumem a vepsat do jedné diplomky) potřebujete dozvědět, abyste s poznatky své práce výše uvedeného žádoucího stavu dosáhnout?

Potřebuji zjistit to a to .....

.....

ot. 3 Jak to zařídíte a co konkrétně uděláte, abyste s poznatky své práce výše uvedeného žádoucího stavu prakticky dosáhl/a?

Získané poznatky využiji k tomu a tomu ..... Udělám to a to ..... Budu přitom

postupovat takovým a takovým způsobem .....

poznávací cíl (základní výzkumná otázka):

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

1) jedna otázka 2) s otazníkem na konci, 3) na kterou není známa odpověď, 4) ptá se na současný /problematický/ stav předmětu Vašeho zájmu, ale neptá se na postup nebo možnosti řešení problému, který z odpovědi na ni posléze vyvodíte, 5) její zodpovězení Vám umožní získat právě ty poznatky, které potřebujete, abyste mohl dosáhnout výše uvedeného žádoucího stavu a vyvolat jeho příznivé důsledky, to je naplnit Váš aplikační cíl².

.....
.....?

příloha 2

Pravidla poskytování konzultací při psaní bakalářské/diplomové práce

Účelem této instrukce je poskytnout autorům diplomových³ prací oborů SPSP, SPR a VPLZ průvodce procesem konzultací a tvorby diplomky. Instrukce navazuje na předmět Metodologie bakalářské/diplomové práce, který vyučuje prof. Libora Musila a prof. Tomáš Sirovátka.

Proces konzultace a tvorby diplomky je rozdělen do šesti, u magisterských studentů sedmi kroků (viz druhá část tohoto textu). Ty je možné zdárně učinit podle následujících zásad:

- Krok není možné učinit, pokud nebyl ukončen krok předcházející! Výjimkou z tohoto pravidla je výhradně krok první.

² Instrukce k formulaci poznávacího cíle je možné po přečtení vymazat.

³ V rámci administrativních procedur a v ISu bývají někdy bakalářské diplomové práce označovány termínem „závěrečné práce“ nebo „bakalářské práce“, kdežto výraz „diplomová práce“ bývá rezervován pouze pro magisterské diplomové práce. Toto administrativní rozlišení nic nemění na skutečnosti, že jak studenti bakalářského, tak studenti magisterského studia uzavírají své studium psaním diplomové práce, jejíž název a výsledek obhajoby je posléze uveden na diplomu. Očekávání katedry vůči autorům a textům obou typů „diplomek“ se liší dílčím způsobem, jejich struktura je však v zásadě stejná.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- Každý krok je ukončen odevzdáním kompletně zpracovaného zadání daného kroku! Vypracované a ukončené zadání odevzdá student celé písemně školiteli!

Ukončenou část práce školitel přečte a po přečtení poskytne k danému kroku zpětnou vazbu – konzultaci.

- Během vypracování závěrečné práce čte školitel vypracované zadání každého dílčího kroku pouze jednou (viz předcházející odrážka)! Podruhé mu věnuje pozornost po předložení celku práce (viz níže krok 6)!

- V průběhu vypracování jednotlivých kroků poskytuje školitel autorovi podle potřeby dílčí konzultace, na které si student připraví konkrétní dotazy! Tyto dotazy se mohou týkat vypracování zadání daného kroku nebo návazností daného kroku na celek práce! Během dílčích konzultací k určitému kroku nebude školitel odpovídat na dotazy, které se týkají vypracování zadání jiných kroků.

Jinak řečeno: **AUTOR VYTVÁŘÍ DIPLOMKU POSTUPNĚ PO JEDNOTLIVÝCH KROCÍCH!** Učitel mu během vypracování jednotlivých kroků odpovídá na konkrétní dotazy, které musí směřovat k vypracování daného kroku. Každý krok ukončí školitel tím, že jedenkrát přečte vypracovanou dílčí část textu a poskytne k ní zpětnou vazbu. Nakonec přehlédne celou práci z hlediska její ucelenosti, to je z hlediska jejího zaměření na naplnění vytyčeného cíle. Dle potřeby školitel autorovi zodpoví dotazy k formálním náležitostem práce nebo studenta odkáže na jiný zdroj informací.

Výkladem kroků 1 až 6 se zabývá výuka předmětu Metodologie závěrečné práce, ve kterém může student získat zápočet, pokud **vedoucí práce** schválí vypracovaný text kroku 1. Kroky 1 až 2 bývají předmětem pozornosti v rámci předmětu Konceptualizace diplomové práce, kde studentovi udělí zápočet vedoucí práce pod podmínkou, že mu student odevzdá akceptovatelnou první verzi teoretické části práce (viz níže krok 1 a 2).

POSTUP TVORBY DIPLOMKY A PROCES KONZULTACE SESTÁVÁ Z NÁSLEDUJÍCÍCH KROKŮ:

1. krok: VYMEZENÍ CÍLŮ

zadání: Jedna až dvě strany obsahující jasně formulovaný symbolický, poznávací a aplikační cíl a jejich zdůvodnění. Poznávací cíl musí být prezentován ve formě jedné otázky ukončené otazníkem. (Viz výše Přílohu 1.)

důležitá poznámka: Téma není cíl!!!

2. krok: ROZPRACOVÁNÍ KLÍČOVÝCH POJMŮ, OTÁZEK, PŘÍPADNĚ HYPOTÉZ

zadání: Student předloží část práce, ve které: 1) na základě relevantní literatury vymezí význam a strukturu pojmů, o něž se opírá formulace poznávacího cíle, a 2) uvede dostupné empirické poznatky o jednotlivých aspektech takto vymezených pojmů. Z takto uspořádaných poznatků 3) vyvodí dílčí výzkumné otázky a případně – v závislosti na povaze zkoumaného

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

jevu a předběžné volby „kvantitativní“ nebo „kvalitativní“ strategie výzkumu – také hypotézy (zdůvodněné domněnky o tom, jak by mohly znít odpovědi na dílčí otázky).

3. krok: VOLBA A POPIS METODIKY ZKOUMÁNÍ

zadání: Na základě dílčích výzkumných otázek (případně hypotéz) student navrhne a zdůvodní zvolenou metodu a strategii zkoumání, použité techniky zjišťování, jednotku zkoumání, jednotku zjišťování a jejich výběr, operacionalizaci (indikátory a jejich operacionální podobu). V případě potřeby vytvoří a předloží také výzkumný nástroj (např. scénář rozhovoru, dotazník, kritéria pozorování atp.)

4. krok: VÝSLEDKY ŠETŘENÍ, INTERPRETACE ZJIŠTĚNÍ A POZNATKY VÝZKUMU

zadání: Po provedení vlastního (teoretického nebo empirického) šetření autor předloží zjištěné informace a jejich interpretaci. Cílem interpretace empirických zjištění je zodpovězení dílčích otázek výzkumu (případně testování hypotéz). Při interpretování svých zjištění se autor o teoretické poznatky 2. kroku (vymezené pojmy poznávacího cíle).

5. krok: ZÁVĚR

zadání: V závěru autor na základě odpovědí na dílčí výzkumné otázky odpoví na poznávací cíl (základní výzkumnou otázku – viz krok 1) a uveden hlavní, z textu diplomky vyplývající argumenty, práce, kterými může svou odpověď na poznávací cíl podpořit.

6. krok: CELEK

zadání: Student spojí výsledky předcházejících kroků do celku nejen mechanicky, ale především tak, že znovu promyslí vnitřní provázanost jednotlivých částí, aby celý text co nejsystematičtěji směřoval od výchozí výzkumné otázky (poznávacího cíle – viz krok 1) k jejímu závěrečnému zodpovězení (viz krok 5).

7. krok: STAŤ

zadání: Studenti magisterského studia zformulují krok 1 až 6 stručně tak, aby v textu o rozsahu asi 7 až 15 stran potenciálním čtenářům své stati vyložil 1. východiska, 2. postup a 3. hlavní poznatky svého diplomového bádání. Stať by měla být po úpravách připravena k publikaci.